

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України
Центр гуманітарної освіти НАН України
Казахська національна академія мистецтва
імені Темірбека Жургенова (Республіка Казахстан)
Софійський університет імені Клімента Охридського (Болгарія)
Міжнародна асоціація філософського мистецтва

**ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗМУ
В УМОВАХ
ВІЙНИ ТА МИРУ:
МЕТОДОЛОГІЇ ОСМИСЛЕННЯ
І ПРАКТИКИ ЛЮДЯНОСТІ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

За редакцією Н. Хамітова і С. Крилової

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
29-30 червня 2023, Київ**

**Київ
КНТ
2024**

УДК 141.319.8:130. 2

Рекомендовано до друку
Вченою радою філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 2 від 30 вересня 2024 року)

Рецензенти:

Добродум О., доктор філософських наук, професор
Предко О., доктор філософських наук, професор

Проблема гуманізму в умовах війни та миру: методології осмислення і практики людяності. Збірник наукових праць / За ред. Н. Хамітова і С. Крилової. К.: КНТ, 2024. 208 с.

ISBN 978 - 966 - 373 - 064 – 1

Що таке гуманізм і чим він відрізняється від людяності? Як актуалізувати практики людяності? Якими є перспективи розвитку гуманізму в умовах війни та миру? Яким є новий гуманізм і чим він відрізняється від традиційного? У збірнику наукових праць автори шукають відповіді на ці актуальні питання.

Значне місце займає розробка методологічних засад дослідження в контексті метаантропології, зокрема, соціальної і культурної метаантропології, а також андрогін-аналізу.

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за зміст підходів, точність наведених фактів, цитат, імен та інших відомостей.

**Видання підготовлено в лабораторії метаантропологічних досліджень
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
у взаємодії з кафедрою теоретичної і практичної філософії
філософського факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
і здійснене за наукового й організаційного сприяння
Міжнародної асоціації філософського мистецтва.**

© Н. Хамітов, С. Крилова, Л. Шашкова, Я. Любивий та ін., 2024.
© Міжнародна Асоціація філософського мистецтва, 2024.
© КНТ, 2024.

Редакційна колегія:

Назів Хамітов, Голова редколегії, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор (Київ).

Світлана Крилова, заступник Голови редколегії, доктор філософських наук, професор (Київ).

Віра Додонова, заступник Голови редколегії, доктор філософських наук, професор (Київ).

Віктор Вашкевич, доктор філософських наук, професор (Київ).

Лідія Газнюк, доктор філософських наук, професор (Харків).

Алла Кравченко, доктор філософських наук, професор (Київ).

Ярослав Любивий, доктор філософських наук, професор (Київ).

Віталій Матвєєв, доктор філософських наук (Київ).

Дімітр Мірчєв, доктор філософських наук, професор (Софія, Болгарія).

Сільвія Мінева, доктор філософії, професор (Софія, Болгарія).

Марина Препотенська, доктор філософських наук (Париж, Франція).

Володимир Рижко, доктор філософських наук, професор (Київ).

Людмила Шашкова, доктор філософських наук, професор (Київ).

Олена Щербина, доктор філософських наук, професор (Київ).

Алла Ярошенко, доктор філософських наук, професор (Київ).

Валерій Жулай, відповідальний секретар, кандидат філософських наук, доцент (Київ).

РЕПЕТІЙ Світлана

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології
Київського університету імені Бориса Грінченка

КОРЕЛЯТИ ДУХОВНОСТІ ЛЮДИНИ З ВИМІРАМИ БУТТЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГУМАНІЗМУ

Ідея гуманізму стає досить актуальною в науці сьогодення. Людство потребує гуманності у взаємостосунках, ставленні до оточення. Глобальні проблеми, що відбуваються у світі спонукають не тільки політиків, а й учених-філософів шукати шляхи примирення, розвитку гуманізму в суспільстві.

У перекладі з латинської поняття «гуманістичний» означає «людяний». Загальноприйнято людяність ототожнювати з найкращими якостями людини: добротою, чуйністю, красою, милосердям тощо. Та потрібно враховувати, що людина вміщує в собі і достатню кількість негативного. Тому протягом усвідомленої життєдіяльності, розумінням мети життя, духовного розвитку, самовдосконалення особистість може перетрансформувати внутрішні негативні якості.

У словнику «Людина і культура» гуманізм тлумачиться як «... світоглядна установка, що визначає відношення до будь-якої людини як до унікальної особистості, що має право на творчу самореалізацію і на полегшення страждань, пов'язаних з колізіями людської природи і кінцевістю людського життя» [3, с.54].

Отже, кожна людина має можливість самотворення, і розвивати в собі таку світоглядну установку. Зазначимо, що наявність творчого потенціалу, зокрема «креативного компонента» духовності є репрезентацією людини як такої [2].

Вітчизняні вчені Н. Хамітов і С. Крилова зазначають: «У сучасному світі актуальною проблемою гуманізму стає світоглядна

толерантність як повага до своєрідності внутрішнього світу співрозмовника – партнера чи опонента»[3, с.54]. Щоб набути таку світоглядну толерантність потрібно, на нашу думку, розвивати свою духовність до розуміння того, що людство – це клітини Всесвітнього організму, де кожен має своє завдання і реалізує його протягом буття.

За визначенням Н. Хамітова, існують різні виміри буття, такі як буденне, граничне, метаграничне. Досліджуючи кожний вимір, вчений зазначає, що буденне буття людини є результатом реалізації волі до самозбереження і волі до продовження роду[4,с.32]. Далі філософ підкреслює: «Буденне буття можна охарактеризувати як підкореність Іншому та іншим, невизначеність власного шляху та небажання вибору. Це насолода несвободою, відсутністю відповідальності, що низводить людину до рівня об'єкту. В буденному бутті можна виявляти величезну зовнішню активність, однак вона завжди задана із-зовні, а не внутрішньо, глибинно»[4, с.33].

Людина, що перебуває в буденному бутті, не цікавиться метою та завданням свого життя, не розвиває свій творчий потенціал. Усі її душевно-духовні сили спрямовані на задоволення тілесних потреб та комфортне земне перебування.

Узагальнюючи зазначене, можна зауважити, що людина, яка перебуває у такому вимірі, має невисокий рівень духовності.

Аналізуючи сутність наступного щаблю буття, а саме граничного, Н. Хамітов відмічає, що граничне буття, є буття, що породжує особистісне начало і заперечує буденність. Автор підкреслює: «У граничне буття людина виходить завдяки реалізації волі до влади, волі до пізнання і творчості, а також волі до справедливості. Це закладає екзистенціальну основу суперечливості граничного буття.

Граничне буття є заперечення буденності, трансцендування за її межі. Це є напруження, в якому відбувається звільнення від буденності з її затишком та спокоєм.

Природу граничного буття можна досягнути як результат реалізації свободи[3, с.31].

Отже, перейти у граничне буття, і, відповідно, на вищий ступінь духовного розвитку, можливо шляхом усвідомленого життя та екзистенціального самотворення. На це здатна людина з особистісним світоглядом. Потрібно зазначити, що світогляд – це компонент духовності людини, фундаментом якого є свідомість.

Відомо, що індивід стає особистістю в міру того, як у нього формується свідомість, самосвідомість, утворюється система особистісних властивостей, здатність брати участь у житті суспільства, виконувати соціальні функції.

С. Крилова, щодо особистості, яка має особистісний світогляд, зазначає: «...особистість – це глибинна реальність внутрішнього світу людини, яка характеризується унікальністю та відкритістю, що реалізуються в самопізнанні, самотворенні й проявляються у вчинках, відносинах або артефактах культури» [1, с.111].

Показником особистісного світогляду є глибокий аналіз свого існування, місця в суспільстві. Як зазначає Н.Хамітов: «Особистісний світогляд означає постійне самопізнання, погляд всередину себе, пильну увагу до динаміки розвитку внутрішнього світу» [4,с.43]. Особистісний світогляд є фундаментом розвитку філософського світогляду, наявність якого є показником метаграничного буття і високого рівня духовності. Високий рівень духовності характеризується розумінням того, що всі люди на Землі є частинами Всесвіту, що передбачає ставлення до Іншого з безумовною любов'ю, тобто сприйняття людини (незалежно від віку, освіти, статусу, нації, віросповідання) у всій цілісності без осуду і претензій [2].

Таким чином, розвиток духовності, усвідомлена життєдіяльність сприяють переходу людини від буденного до граничного і метаграничного буття, що відображається у толерантних

поведінкових актах і становленні гуманізму у найкращих його виявленнях.

Список використаних джерел:

1. Крилова С. А. Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу: монографія.– К.: КНТ, 2020. 563 с.

2. Репетій С.Т. Духовний розвиток особистості майбутнього фахівця: навчально-методичний посібник.Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 170 с.

3. Хамітов Н.В., Крилова С. А. Людина і культура: словник. Філософська антропологія, філософія культури, культурологія. 2-е видання, виправлене і доповнене. Київ: КНТ, 2023. 295 с.

4. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. 5-е видання, виправлене і доповнене. Київ.: КНТ, 2023. 405 с.